Tez Yazım Merkezi | Başlangıç | Yüksek lisans | Doktora

Kişisel Bilgi Formu (Demografik Form) Nasıl Hazırlanır? Örnek ve Etik Sınırlar

Tezlerdeki kişisel bilgi (demografik) formunun hazırlanması: soruları araştırma sorusuna göre seçme, açık uçlu ve seçenekli soru kararı, çakışmayan seçenekler, hassas sorular ve etik sınırlar, örnek form, tezde raporlama ve SPSS kodlaması.

Zafer Hoca · Yayın: 08.11.2026 · 9 dk okuma

Kısaca: Kişisel bilgi formu (demografik form), katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek ve deneyim gibi özelliklerini toplayan kısa bölümdür. Hazırlarken her soruyu araştırma sorunuza bağlayın: bir değişkeni analizde ya da örneklemi tanıtırken kullanmayacaksanız sormayın. Seçenekleri çakışmayan ve eksiksiz yazın, kimliği belli eden bilgiden kaçının, hassas sorulara "belirtmek istemiyorum" seçeneği koyun ve formu tezin ekine ekleyin.

Bu madde anket formunun yalnız bir parçasına, kişisel bilgi bölümüne odaklanır: hangi demografik soruların seçileceğini, seçeneklerin nasıl yazılacağını ve etik sınırları anlatır. Anketin geneli, ölçek seçimi, madde yazımı, uzman görüşü ve pilot uygulama için akademik anket hazırlama rehberine bakın; Likert tipi bir ölçeği sıfırdan geliştireceksiniz Likert ölçek hazırlama maddesi daha uygundur.

Kişisel bilgi formu nedir, neden kullanılır?

Kişisel bilgi formu, nicel ya da karma yöntemli bir araştırmada katılımcıları tanımlayan bilgileri toplayan sorulardan oluşur. Tezlerde "Kişisel Bilgi Formu", "Demografik Bilgi Formu" ya da "Tanıtıcı Bilgi Formu" adlarıyla geçer; çoğu zaman bir ya da birkaç ölçekle birlikte tek bir veri toplama aracı olarak uygulanır.

Formun iki ayrı görevi vardır. Birincisi **örneklemi betimlemek**: okur, bulguların kimden elde edildiğini görmek ister. İkincisi **bağımsız değişkenleri ölçmek**: "Öğretmenlerin tükenmişlik düzeyi cinsiyete ve kıdeme göre farklılaşıyor mu?" sorusunda cinsiyet ve kıdem tam da bu formdan gelir. Bir soru bu iki görevden hiçbirine hizmet etmiyorsa formda yeri yoktur.

Kişisel bilgi formu bir ölçek değildir. Maddeleri toplanıp puanlanmaz, bu yüzden Cronbach alfa gibi güvenirlik katsayısı hesaplanmaz. Yine de soruların açık, anlaşılır ve amaca uygun olduğunu göstermek için uzman görüşüne ve pilot uygulamaya dahil edilmesi iyi bir uygulamadır.

Kişisel bilgi formunda hangi sorular sorulmalı?

En sık yapılan hata, "her tezde var" diye standart bir listeyi kopyalamaktır. Doğru yol geriye doğru çalışmaktır: önce araştırma sorularınızı ve alt problemlerinizi yazın, sonra her birinin gerektirdiği değişkeni çıkarın. Değişkenlerin rolünü netleştirmek için bağımsız ve bağımlı değişken türleri maddesi yardımcı olur.

Aşağıdaki tablo, varsayımsal bir öğretmen araştırması üzerinden her sorunun neden sorulduğunu ve verinin nasıl kullanılacağını gösterir. Kendi formunuz için aynı tabloyu doldurmak, gereksiz soruları ayıklamanın en hızlı yoludur.

Soru	Neden soruluyor?	Verinin kullanımı
Cinsiyet	Alt problem: iş doyumu cinsiyete göre farklılaşıyor mu?	Grup karşılaştırması (t-testi ya da Mann-Whitney U)
Mesleki kıdem	Alt problem: kıdeme göre farklılaşma	Gruplu ise ANOVA, sayısal ise korelasyon
Görev yapılan okul türü	Alt problem: okul türüne göre farklılaşma	Grup karşılaştırması
Branş	Örneklemi betimlemek	Yalnız frekans ve yüzde
Medeni durum	Araştırma sorularında yok	Kullanılmayacaksa formdan çıkarılır

Son satır önemlidir: medeni durum gibi kişisel bir bilgiyi yalnız alışkanlıkla sormak, katılımcıdan gereksiz veri istemek demektir. Etik kurullar da veri toplama aracındaki her sorunun amaca hizmet etmesini bekler.

Yöntem bölümünde "Katılımcıların cinsiyet, kıdem ve okul türü bilgileri, araştırmanın alt problemlerine yanıt vermek amacıyla kişisel bilgi formuyla toplanmıştır" gibi bir cümle, her sorunun gerekçesini tek seferde gösterir ve jüri sorularını önler.

Soru türü nasıl seçilir: açık uçlu mu, seçenekli mi?

Demografik sorularda iki temel biçim vardır ve seçim, yapacağınız analizi doğrudan etkiler.

- **Açık uçlu sayısal soru** ("Yaşınız: ____"): Veriyi en ayrıntılı hâliyle toplar. Ortalama ve standart sapma verebilir, korelasyon ya da regresyonda sürekli değişken olarak kullanabilir, gerekirse sonradan istediğiniz aralıklarla gruplayabilirsiniz. Katılımcıların bir kısmı yaşını tam yazmak istemeyebilir; yanıt oranını pilot uygulamada gözleyin.
- **Seçenekli (kategorik) soru** ("20–29 / 30–39 / 40 ve üzeri"): Yanıtlaması kolaydır ve kişiyi tanınır kılma riskini azaltır. Ama grupladığınız veriyi bir daha ayrıntılı hâle getiremezsiniz.

Genel kural şudur: değişkeni sayısal olarak analiz etme ihtimaliniz varsa açık uçlu sorun; yalnız gruplar arası karşılaştırma yapacaksanız ve aralıkları literatüre göre gerekçelendirebiliyorsanız seçenekli sorun. Gelir gibi hassas konularda aralıklı seçenekler hem yanıt oranını hem gizliliği korur.

Gruplar arası karşılaştırma yapacaksanız grupların yeterli büyüklükte olmasını da düşünün. Seçenekleri çok ince bölerseniz bazı gruplara birkaç kişi düşer ve analizde grupları birleştirmek zorunda kalırsınız. Bu kararı veri toplanmadan önce verin; örneklem planınız için evren ve örneklem seçimi maddesine bakabilirsiniz.

Seçenekler nasıl yazılır? Dört kural

1. **Seçenekler birbirini dışlamalı.** "1–5 yıl, 5–10 yıl, 10–15 yıl" yazarsanız tam 5 ya da 10 yıllık kıdemi olan kişi iki seçeneğe birden uyar. Doğrusu: "1–5 yıl, 6–10 yıl, 11–15 yıl" ya da "5 yıldan az, 5–9 yıl, 10–14 yıl".
2. **Seçenekler eksiksiz olmalı.** Her katılımcı kendine uyan bir seçenek bulabilmeli. Uç değerleri kapatmak için "1 yıldan az" ve "21 yıl ve üzeri" gibi açık uçlu seçenekler kullanın; listenin tamamlanamadığı sorularda "Diğer (belirtiniz): ____" ekleyin.
3. **Her soru tek bir şeyi sormalı.** "Eğitim durumunuz ve mezun olduğunuz alan" iki ayrı sorudur. Birleştirilmiş soru hem yanıtı hem kodlamayı zorlaştırır.
4. **Terimler katılımcının dilinde olmalı.** "Hizmet yılı", "kıdem", "deneyim süresi" aynı şeyi

anlatabilir; örnekleminizin kullandığı terimi seçin ve neyi kastettiğinizi parantez içinde belirtin ("Öğretmenlikteki toplam hizmet süreniz").

Eğitim düzeyi sorusunda seçenekleri hedef kitleye göre uyarlayın. Akademisyenlerle yapılan bir araştırmada "ilkokul" seçeneği anlamsızdır; buna karşılık "unvan" sorusu (araştırma görevlisi, öğretim görevlisi, doktor öğretim üyesi, doçent, profesör) gerekli olabilir.

Hassas sorular ve etik sınırlar

Kişisel bilgi formu, anketin en çok kişisel veri toplayan bölümüdür; etik kurul değerlendirmesinde de ilk incelenen kısımlardan biridir. Şu ilkeler hem katılımcıyı hem araştırmacıyı korur:

- **Kimliği doğrudan belli eden bilgi istemeyin.** Ad-soyad, T.C. kimlik numarası, telefon, e-posta, öğrenci numarası ya da açık adres, araştırma tasarımı gerektirmiyorsa formda yer almamalıdır. Ön test-son test gibi iki ölçümü eşleştirmeniz gerekiyorsa katılımcının kendi belirlediği bir rumuz ya da kod kullanın.
- **Dolaylı tanınabilirliğe dikkat edin.** Küçük bir kurumda "branş + kıdem + cinsiyet" bilgisi bir kişiyi tek başına tanınır kılabilir. Az kişili gruplarda seçenekleri genişletin, raporlarken çok küçük grupları birleştirin.
- **Hassas bilgiyi yalnız gerekiyorsa sorun.** Sağlık durumu, din ya da mezhep, etnik köken, siyasi görüş gibi bilgiler Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda (KVKK) özel nitelikli kişisel veri olarak ayrıca korunur. Araştırma sorunuz bunları doğrudan gerektirmiyorsa formda yer vermeyin; gerektiriyorsa gerekçesini etik kurul başvurunuzda açıkça yazın.
- **Yanıt vermeme hakkı tanıyın.** Gelir, sağlık ya da cinsiyet gibi sorulara "Belirtmek istemiyorum" seçeneği ekleyin. Bu seçenek analizde ayrı bir kategori ya da eksik veri olarak ele alınır; nasıl ele alacağınızı önceden planlayın.
- **Bilgilendirme metniyle tutarlı olun.** Onam metninde "kimlik bilgileriniz alınmayacaktır" yazıp formda isim istemek çelişkidir ve etik kurul düzeltmesine yol açar.

Etik kurul onayı alındıktan sonra kişisel bilgi formuna yeni bir soru eklemek, onaylanan veri toplama aracını değiştirmek demektir. Böyle bir değişiklik gerekiyorsa kurulunuzun değişiklik bildirimi ya da yeniden başvuru kuralını kontrol edin. Süreç için etik kurul onayı nasıl alınır maddesine bakın.

Cinsiyet sorusunda seçeneklerin nasıl yazılacağı alanınıza, örnekleminize ve araştırma sorunuza bağlıdır. Cinsiyet bir analiz değişkeniyse seçenekleri literatürünüzle ve etik kurulunuzun beklentileriyle uyumlu belirleyin; her durumda "Belirtmek istemiyorum" seçeneği katılımcıya baskı yapmadan yanıt verme imkânı tanır.

Örnek kişisel bilgi formu

Aşağıdaki form, yukarıdaki varsayımsal öğretmen araştırması için hazırlanmış bir örnektir. Kendi çalışmanıza doğrudan kopyalamayın; soruları kendi alt problemlerinize göre seçin.

> ***KİŞİSEL BİLGİ FORMU***
> *Aşağıdaki sorular yalnız araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Size uygun seçeneği işaretleyiniz ya da boşluğu doldurunuz.*
>
> *1. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek ( ) Belirtmek istemiyorum*
> *2. Yaşınız: ____*
> *3. Öğretmenlikteki toplam hizmet süreniz: ( ) 1–5 yıl ( ) 6–10 yıl ( ) 11–15 yıl ( ) 16–20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri*

> *4. Görev yaptığınız okul türü: ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Diğer (belirtiniz): ____*
> *5. Branşınız: ____*
> *6. En son mezun olduğunuz program: ( ) Lisans ( ) Yüksek lisans ( ) Doktora*

Bu örnekte yaş açık uçlu sorulmuştur, çünkü korelasyon analizinde kullanılabilir; kıdem ise gruplar arası karşılaştırma için seçenekli verilmiştir. Hizmet süresinde 1 yıldan az kıdemli öğretmen örneklemde olabilecekse ilk seçenek "1 yıldan az" diye ayrıca eklenmelidir. Branş açık uçlu bırakılmıştır, çünkü yalnız betimleme amacıyla toplanmaktadır ve seçenek listesi çok uzun olurdu.

Form ankette nereye konur, tezde nasıl raporlanır?

Kişisel bilgi formunun ölçeklerden önce mi sonra mı yer alacağı tartışmalıdır. Başa konduğunda katılımcı kolay sorularla ısınır; sona konduğunda ise hassas sorular, katılımcı ölçekleri yanıtlayıp ankete alıştıktan sonra gelir. Gelir ya da sağlık gibi hassas sorular içeren formlarda sona koymak yaygın bir tercihtir. Hangisini seçerseniz seçin, yöntem bölümünde belirtin ve pilot uygulamada sorun çıkıp çıkmadığını gözleyin.

Tezde form üç yerde görünür:

1. **Yöntem bölümünde**, "Veri toplama araçları" başlığı altında: formun araştırmacı tarafından hazırlandığı, kaç sorudan oluştuğu, hangi bilgileri topladığı ve gerekiyorsa uzman görüşü alındığı yazılır.
2. **Bulgular bölümünün başında**, katılımcıların demografik özelliklerini gösteren frekans ve yüzde tablosu olarak. Tablonun nasıl oluşturulacağı SPSS'te betimsel istatistik ve frekans maddesinde, bulguların sıralaması tez bulgular bölümü nasıl yazılır maddesinde anlatılır.
3. **Eklerde**, formun tam hâli. Ölçeklerin aksine kişisel bilgi formunu kendiniz hazırladığınız için tam metnini eke koymanızda genellikle bir sakınca yoktur; enstitünüzün yazım kılavuzunu kontrol edin.

SPSS'e aktarmadan önce kodlama planı

Formu yazarken kodlamayı da planlarsanız veri girişi hem hızlanır hem hatasız olur. Her seçenekli soruya bir sayı kodu verin (örneğin Kadın = 1, Erkek = 2, Belirtmek istemiyorum = 3) ve bu kodları bir kod kitapçığına yazın. Açık uçlu sayısal soruları (yaş gibi) doğrudan sayı olarak girin; "Diğer (belirtiniz)" yanıtlarını ise veri toplandıktan sonra anlamlı kategorilere ayırın.

Değişkenlerin ölçek türünü (nominal, ordinal, scale) SPSS'te doğru tanımlamak, sonraki analizlerin doğru seçilmesini sağlar. Ayrıntılar için SPSS veri girişi ve kodlama rehberine bakın. Cinsiyet ya da okul türü gibi kategorik değişkenleri regresyonda kullanacaksanız kukla değişkene dönüştürmeniz gerekir.

Kişisel bilgi formu hazırlarken sık yapılan hatalar

- **Kullanılmayacak soru sormak:** Analizde ya da betimlemede yeri olmayan her soru, formu uzatır ve gereksiz kişisel veri toplar.
- **Çakışan aralıklar:** "20–30, 30–40" gibi sınırların iki seçeneğe birden düşmesi.
- **Eksik seçenekler:** Bir grubun kendine uygun seçenek bulamaması ve soruyu boş bırakması.
- **Analiz planına uymayan biçim:** Korelasyonda kullanılacak yaşı aralıklarla sormak ya da tersine, yalnız gruplanacak bir bilgiyi gereksiz ayrıntıda istemek.
- **Kimlik bilgisi istemek:** Gerekçesiz ad, numara ya da iletişim bilgisi sormak; onam metniyle

çelişen sorular.
- **Formu pilot uygulamaya katmamak:** Belirsiz bir soru ancak veri toplandıktan sonra fark edildiğinde düzeltme imkânı kalmaz.
- **Formu ölçek gibi raporlamak:** Kişisel bilgi formu için güvenirlik katsayısı vermek ya da maddelerini toplayıp puan hesaplamak.

Formunuzla birlikte kullanacağınız hazır ölçekleri seçerken sitedeki akademik ölçekler sayfasından yararlanabilirsiniz.

Kaynaklar ve resmî bağlantılar

- Kişisel Verileri Koruma Kurumu — 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, özel nitelikli kişisel veriler ve rehberler.
- Mevzuat Bilgi Sistemi — Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun güncel metni.
- Yükseköğretim Kurulu — lisansüstü eğitim ve bilimsel araştırma etiğiyle ilgili düzenlemeler.
- YÖK Ulusal Tez Merkezi — alanınızdaki tezlerde kişisel bilgi formlarının nasıl hazırlandığını incelemek için.

Etiketler: #Etik #Tez #Yüksek Lisans

YDS/YÖKDİL barajı akademik kariyerinizi engellemesin. Zafer Hoca kursları: zaferhoca.com.tr/magaza